

ОГЛЯД

УДК 636.09-051(092)

<https://doi.org/10.31548/ujvs2019.01.056>

СТЕЛЛЕЦЬКИЙ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ. МАЛОВІДОМІ СТОРІНКИ БІОГРАФІЇ

В. І. БОРОДИНЯ, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри акушерства, гінекології та біотехнології відтворення тварин Національний університет біоресурсів і природокористування України, <https://orcid.org/0000-0001-8290-4377>
E-mail: borodynia@gmail.com

Анотація. Наведено маловідомі факти з біографії Василя Івановича Стеллецького – лікаря ветеринарної медицини за фахом, організатора ветеринарної справи і ветеринарної освіти, заслуженого діяча наук УРСР, одного із засновників Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту (КВЗІ), професора, хірурга і акушера, вченого, першого викладача курсу дисципліни «Ветеринарне акушерство і гінекологія» в КВЗІ, який починав свій трудовий шлях простим земським ветеринарним лікарем. На усіх посадах і за всіма місцями роботи усе своє життя В. І. Стеллецький присвятив ветеринарній медицині, підготовці молодих фахівців, організації вузівської науки і освіти. Від моменту заснування КВЗІ у 1920 році він працював там 10 років – до 1930 року.

Усе своє свідоме життя, починаючи з юності, В. Стеллецький прагнув до усього нового, кращого, послуговуючись при цьому почуттям відповідальності, власною фантастичною працьовитістю і наполегливістю, конструктивним підходом у вирішенні найскладніших питань. Революційні вподобання юності, що переросли в активну участь у подіях 1905 і 1917 років, відповідальність за вирішення фахових питань, пов'язаних з ветеринарною медициною (працюючи ветеринарним лікарем у повітових лікарнях), перебування на фронті, участь у подіях зі створення ветеринарно-зоотехнічних закладів вищої освіти, активна педагогічна, викладацька і наукова діяльність – не повний перелік справ, до яких долучився В. І. Стеллецький. Біографічні дані й події з життя науковця викладені у тісному зв'язку з його громадянською позицією, фаховою та суспільною діяльністю і мають сприйматися через призму подій і потреб того часу, коли він жив.

Ключові слова: ветеринарна медицина, факультет ветеринарної медицини, Київський ветеринарно-зоотехнічний інститут, Стеллецький Василь Іванович, біографія

Актуальність.

Для факультету ветеринарної медицини Національного університету біоресурсів і природокористування України постать Василя Івановича Стеллецького в історичному плані має неабияке значення. Він – один з тих, хто стояв біля витоків створення нашого факультету в далекому 1920 році. У зв'язку з цим більш глибоке і досконале опрацювання життєвого шляху цієї людини, хронологічна подача фактів з його біографії, дослідження його фахової та громадської діяльності є справою потрібною і благородною.

Усі «проекти життя» В. І. Стеллецького, пов'язані з участю у створенні й становленні освітніх ветеринарних закладів, продовжують жити і процвітати нині. Постать Василя Івановича Стеллецького – заслуженого діяча наук УРСР, одного із засновників Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту, лікаря ветеринарної медицини за фахом, професора, хірурга і акушера, вченого, першого викладача курсу дисципліни «Ветеринарне акушерство і гінекологія» в Київському ветеринарно-зоотехнічному інституті, потребує подальшого дослідження і опрацювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Відомо, що Василь Іванович Стеллецький у 1920 році Головним ветеринарним управлінням (у м. Москві) був призначений на посаду начальника окружного ветеринарного управління у м. Києві – КВО (Київського військового округу) і йому було доручено організувати ветуправління. Крім того, за його ініціативою в с. Голосієво під Києвом був створений Київський ветеринарно-зоотехнічний інститут.

Стеллецький В. І. був членом кваліфікаційної комісії з будівництва нових клінік КВЗІ (тепер це 6-й навчальний корпус НУБіП України) [1, 2, 3].

Про київський період життя і діяльності В. І. Стеллецького нам відомо найбільше фактів, поданих у хронологічному порядку, оскільки він сам написав про це у спогадах, які були опубліковані в статті «Невідомі сторінки історії Київського ветеринарного інституту», де надається розшифровка фотокопії рукопису заслуженого діяча науки УРСР, бувшого професора Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту В. І. Стеллецького «Мое участие в организации КВЗИ и работа в нем» з коментарями доктора ветеринарних наук, професора О. І. Мельника (завідувача кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В. Г. Кас'яненка НУБіП України) [1].

З інформацією щодо життєвого шляху В. І. Стеллецького в зазначеній публікації великою мірою перегукуються біографічні дані, які можна дізнатися з книги В. М. Власенка, доктора ветеринарних наук, професора, академіка НААН, заслуженого працівника вищої школи, який впродовж майже 30 років очолював Білоцерківський національний аграрний університет. У книзі викладена історія навчального закладу, яка тісно пов'язана з історією нашої держави. Основне місце у виданні займають персоналії, в тому числі й біографічний матеріал про Василя Івановича Стеллецького, який з 1938 року працював у Білоцерківському сільськогосподарському інституті завідувачем кафедри оперативної хірургії [2].

Мета дослідження – за результатами опрацювання доступних джерел сформуванню хронологічну послідовність біографічних даних життєвого шляху

В. І. Стеллецького у контексті фахової і суспільної діяльності для створення більш повного образу його, як фахівця в галузі ветеринарної медицини, організатора ветеринарної справи, вищої ветеринарної освіти і науки.

Матеріали і методи дослідження.

Матеріалом дослідження були публікації монографічного характеру, видання періодичної преси, інформація з Інтернет-джерел. Методологічною основою проведеного біографічного дослідження є дослідницький підхід, діалектично поєднаний з принципами історизму і системності. У процесі проведення досліджень використані хронологічний, системний та аналітичний методи.

Результати дослідження та їх обговорення.

Професор Василь Іванович Стеллецький народився в Москві в сім'ї службовця 18 листопада 1866 року. Освіту він розпочав навчанням у гімназії в м. Коломні Московської області, що за 111 км від столиці Росії. За читання забороненої на той час революційної літератури він був виключений з сьомого класу Коломенської гімназії, як політично неблагонадійний [4]. У той час він цікавився книгами Белінського, читав листівки народо-вольців. Після звільнення з гімназії, протягом трьох років працював найманним робітником у поміщика. Юному Стеллецькому довелося братися за будь-яку роботу, таким чином заробляючи на шматок хліба [2, 3, 4].

У 1889 р. В. І. Стеллецький пройшов за конкурсом до Казанського ветеринарного інституту, в якому навчався до

1893 року. Слава «неблагонадійного» й тут весь час переслідувала його. До гімназичних «провин» додалася і участь в таємних революційних студентських сходках, розповсюдження революційних листівок серед робітників. З великими труднощами він вивчився на ветеринарного лікаря. Після закінчення навчання Василь Іванович отримав вищу ветеринарну освіту, спеціальність ветеринарного лікаря і диплом, який засвідчував закінчення навчання. Після закінчення Казанського ветеринарного інституту В. І. Стеллецький також був зарахований чиновником запасу Військово-медичного відомства, у якому працював до 1914 р., коли був мобілізований на військову службу [3, 4].

До мобілізації працював в Уфимському, згодом у Катеринославському і Нижньогородському, Московському, Воронежському губернських земствах. Через його «неблагонадійність» губернатори часто не затверджували кандидатуру Василя Івановича на посадах у земствах. Залишивши роботу в земстві, В. І. Стеллецький у 1896-1897 рр. працював експертом на московських бойнях, які на той час були кращими в Європі. Водночас слухав курс з бактеріології у Бактеріологічному інституті Московського університету під керівництвом професора Г. Н. Габричевського [2, 4, 5].

У 1897-1904 рр. В. І. Стеллецький працював у Богучарському повіті Воронежської губернії, де організував ветеринарно-санітарну роботу, будував ветеринарні дільниці та лікарні [2, 6, 7]. Отже, наведені факти засвідчують активну життєву позицію, максимальну віддачу справі, якою він переймався, новаторський підхід до її вирішення.

З 1904 р. В. І. Стеллецький перейшов працювати у Московський повіт

земським ветеринарним лікарем. Він приїхав в селище Сетунь, розташоване біля станції Кунцево. Стеллецький В. І. тривалий час жив і працював у м. Кунцево, з яким його тісно пов'язувала, крім основної роботи, революційна боротьба кунцевських робітників і селян, в якій він сам брав дуже активну участь. Його політична діяльність проявлялася в постійній пропаганді селянам і робітникам політики самодержавства, яке перекладало всі тяготи і негаразди на трудящих. Бажаючи бути ближче до робітників, він перейшов у підмосковний район Кунцево (Сетунь), де в той час було шість фабрик [3].

3 листопада 1905 року повітовий поліцейський справник доносив московському генерал-губернатору, що за повідомленням кунцевського фабриканта Смирнова тамтешній ветеринарний лікар Стеллецький збирає у себе на квартирі селян і роз'яснює їм чого хочуть люди, «які ходять під червоними прапорами», роздає учасникам цих зібрань листівки.

У дні грудневого збройного повстання 1905 року Василя Івановича Стеллецького можна було побачити на барикадах у Зоопарку, де пліч-о-пліч з робочими Червоної Пресні билися і трудящі Кунцево. Після придушення повстання царською владою він змушений був полишити Кунцево і переховуватися у знайомого лікаря в м. Рязані. Повернувшись, через деякий час, до Кунцево, Василь Іванович не припиняв зв'язків з робітниками і селянами, а його будинок став явочною квартирою московського окружного комітету партії. Підпільна квартира на Головній вулиці в Кунцево проіснувала до моменту мобілізації В. І. Стеллецького в армію у 1914 році. Василь Іванович був призва-

ний на службу в Царську армію, де займав посаду ветеринарного лікаря артилерійського дивізіону [3].

У 1907-1917 рр., крім іншого, Стеллецький був членом Пироговської комісії з розповсюдження серед населення гігієнічних знань. Як член цієї комісії, він брав активну участь у написанні та редагуванні видань для народу – брошур про сибірку, сказ, віспу тощо.

У 1916 р. його було відправлено на фронт у складі 5-ї армії [2].

У березні 1917 року Василю Івановичу, який отримав відпустку через хворобу, знову вдалося потрапити в Кунцево. У червні цього ж року він був обраний завідуючим ветеринарною частиною 5-ї армії в м. Двинську [4].

В історичний день 25 жовтня (7 листопада) 1917 року В. І. Стеллецький знову виїхав з Кунцево на фронт, а у листопаді 1917 року став головою ветеринарного комітету 5-ї армії [3, 4].

У березні 1918 року В. І. Стеллецький повертається знову до Кунцево і приступає до виконання обов'язків ветеринарного лікаря у Московському повіті. Енергійно Василь Іванович береться за свої обов'язки і робить все від нього залежне, щоб дати фронту і тилу якомога більше коней [3].

У 1920 році, після остаточного виходу військових частин Ю. Пілсудського з Києва В. І. Стеллецький, будучи військово зобов'язаним, був призначений начальником ветуправління Київського військового округу і назавжди залишив Кунцево. Прибувши до Києва, В. І. Стеллецький звернув увагу на брак ветеринарного персоналу на місцях (одні були на фронті, інші – сховались і приховували своє звання, або залишили місто разом з польськими військами). Військові ветеринарні лікарі, в основному, були

на фронті. А, отже, ветеринарні лікарі потрібні були, як повітря [1, 4]. Це й стало підґрунтям для створення нового ветеринарно-зоотехнічного інституту. Стеллецькому В. І. довелося прикласти немало зусиль і наполегливості, щоб разом і за підтримки старшого ветлікаря губземвідділу А. К. Скороходька подолати супротив можновладців і переконати їх відкрити новий, самостійний ветеринарно-зоотехнічний інститут, як вищу школу, з поступовим переходом викладання дисциплін з російської мови на українську. Складним для вирішення виявилось також питання про можливість набору викладачів з практичних ветеринарних лікарів, але і воно також було вирішене [1].

1 вересня 1922 р., після попереднього іспиту перед синклітом київських професорів з Університету і Політехнікуму і прочитання лекції, В. І. Стеллецький був призначений професором і завідувачем кафедри хірургії, яку організував на Батигевій Горі. Викладання, якому Василь Іванович віддавав всі свої сили, велося ним по кафедрам загальної і спеціальної хірургії, оперативної хірургії і ветакушерства [1].

Згідно протоколу засідання Комісії КВЗІ, 6 вересня 1922 р. В. І. Стеллецький був обраний професором із загальної і спеціальної хірургії, з оперативної хірургії, з ветакушерства.

З 1922 до 1925 р. він поєднував всю цю роботу в Інституті з дільничною роботою з організації ветеринарної дільниці на Куренівці, де і організував дільничну роботу, ветеринарну лікарню і бойню.

У 1925. р Стеллецький залишив службу дільничного лікаря в місті на Куренівці і цілком віддався роботі в Інституті. Він був завідува-

чем кафедри загальної і спеціальної хірургії, оперативної хірургії і ветакушерства. 10 жовтня 1925 р. згідно протоколу засідання Правління КВЗІ № 6 1925 р., Наросвіти – 1926 р. Василь Іванович був затверджений професором I розряду.

Упродовж служби в КВЗІ В. І. Стеллецький був членом будівельної комісії з будівництва клінік в Голосієві, склав план побудови хірургічної клініки і кузні разом з товаришем Швандіним (нині це 6-й корпус НУ-БіП України). Був головою ковальської комісії КВЗІ, членом Будинку Вчених в Києві та членом предметної комісії в Будинку Вчених з викладання в Київських ВУЗзах. Василь Іванович був проведений вченим III розряду п'ятирозрядної сітки і зареєстрований в сітку № 7 з реєстрації професорів технічної освіти. Був членом «Спілки войовничих безвірників» Київського округу, членський квиток № 2921 від Х. III. 30 р. (Сучасний мовою це б називається «Спілка войовничих атеїстів») [1].

Будучи професором хірургії в КВЗІ, Василь Іванович допомагав студентам в організації наукового журналу, намагався поглибити знання студентів, відрізнявся твердою громадською позицією. З 1924 до 1928 рр. викладання дисципліни «Ветеринарне акушерство і гінекологія» проводили окремим курсом на кафедрі оперативної хірургії і акушерства, а першим її викладачем став професор Василь Іванович Стеллецький. З вересня 1928 року до липня 1937 року цей курс викладав доцент цієї ж кафедри Костянтин Іванович Туркевич (як і Стеллецький, у свій час закінчив Казанський ветеринарний інститут).

З 1928 до 1933 рр. Василь Іванович публікує низку праць акушерсько-

го спрямування, а саме: «Бугай для череди» (1928), «Племінна справа» (1930), «Про спаровування коней» (1930), «Як доглядати жеребну кобилу, тільну корову та порослу свиню» (1930), «Болезни молодняка и борьба с ними» (1933), «К вопросу о преподавании ветеринарного акушерства у ветеринарных вузах» (1933).

У цей же час В. І. Стеллецький був членом бібліографічної комісії з популяризації ветеринарних знань серед селянства України, членом Будинку вчених у м. Києві.

26 червня 1930 року, як зазначає у своєму рукописі сам Василь Іванович Стеллецький, він прийняв пропозицію заснувати сільськогосподарський ВНЗ із ветеринарним факультетом у м. Оренбург, куди і був переведений на роботу. У 1930–1937 рр. В. І. Стеллецький працював професором Оренбурзького сільськогосподарського інституту. Тепер це Оренбурзький державний аграрний університет. І дійсно, з притаманною йому енергією і завзятістю В. І. Стеллецький взяв активну участь у створенні інституту і ветеринарного факультету. Кафедра ветеринарної хірургії була заснована в 1930 році, одночасно з відкриттям ветеринарного факультету. Засновником, організатором і першим завідувачем цієї кафедри, яку очолював до 1937 року, був професор Василь Іванович Стеллецький. Окрім участі в організації ветеринарного факультету та інституту в цілому, В. І. Стеллецький керував там же будівництвом хірургічної клініки (1932–1934 рр.).

У 1934 році створена ним кафедра ветеринарної хірургії була розділена на три кафедри: загальної і спеціальної хірургії з ортопедією та офтальмологією; оперативної хірургії з то-

пографічною анатомією; акушерства з ветеринарною гінекологією [1, 7].

У 1937 році Василь Іванович Стеллецький перевівся на роботу до Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Тоді йому був 71 рік.

23 червня 1938 р. рішенням Вищої атестаційної комісії (протокол № 28/79) В. І. Стеллецький був затверджений вченому званні професора по кафедрі «хірургія». З цього ж року в зазначеному інституті кафедра оперативної хірургії почала працювати самостійно, коли її завідувачем за конкурсом був обраний професор Василь Іванович Стеллецький [1, 4].

З початком війни, у 1941 році, Василь Іванович евакуювався на схід у Чкаловську (нині Оренбурзьку) область; пізніше був призначений професором Киргизького сільськогосподарського інституту (м. Фрунзе) [4].

У 1944 році після звільнення Білої Церкви від фашистських окупантів відновився систематичний набір студентів на перші курси ветеринарного і агрономічного факультетів. У цьому ж році професор В. І. Стеллецький повернувся з евакуації до Білоцерківського сільськогосподарського інституту, де працював завідувачем кафедри оперативної хірургії, докладаною чимало зусиль щодо відновлення матеріально-технічної бази кафедри й інституту, яка була майже повністю знищена за період німецької окупації. Він продовжував займатися науковою роботою, брати участь у наукових конференціях.

У 1945 році Президією Верховної Ради СРСР професор Василь Іванович Стеллецький за бездоганну і багаторічну роботу був нагороджений медаллю «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.» [4].

11 березня 1946 р. В. І. Стеллецький одержав атестат професора.

За видатну діяльність в галузі розвитку хірургічних наук Президія Верховної Ради УРСР своїм указом від 30 листопада 1946 р. присвоїла Василю Івановичу Стеллецькому звання «Заслуженого діяча наук УРСР» [4].

У 1947 році, описуючи історію Київського ветеринарного інституту (КВІ) для розділу монографії «Історія вищого ветеринарного образования в СССР», який характеризував діяльність КВІ, серед бувших керівників кафедр, які брали участь у їх створенні й будівництві інституту, цілком заслужено було згадане прізвище заслуженого діяча наук, професора В. І. Стеллецького.

Стеллецький Василь Іванович виховав численний загін відомих науковців: О. Я. Красніцький, В. І. Морев, М. В. Садовський, І. О. Поваженко, Ф. М. Пономаренко, С. В. Баженов, В. П. Сидоров, П. М. Лемішко, В. Г. Касьяненко та багато інших.

На все життя В. І. Стеллецький зберіг інтерес до обраного фаху. До останніх днів залишався допитливим, активним, діючим хірургом, експериментатором, новатором, взірцем для молодих науковців.

Професор В. І. Стеллецький – автор десяти друкованих наукових робіт та 49 різних науково-популярних та публіцистичних статей у газетах і журналах.

Після тривалої хвороби 19 квітня 1949 р. на 83-му році життя професор Василь Іванович Стеллецький помер, похований у м. Біла Церква.

Висновки і перспективи.

У даній роботі біографічний матеріал стосовно фахової і суспільної

діяльності Василя Івановича Стеллецького подано в хронологічній послідовності. За намаганням, максимально повно відтворена низка біографічних дат життя дала можливість наблизитися до цілісного бачення життєвого шляху одного із засновників Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту, створити узагальнюючий образ людини з багатотою на події біографією.

Нинішній українській історіографії бракує узагальнюючих робіт підсумовуючого характеру, які так чи інакше стосуються постаті В. І. Стеллецького і повною мірою відображають різноманітні аспекти його діяльності та життя. Саме це й надає перспективним дослідженням актуальності, новизни, значущості, а особливо напередодні відзначення 100-річного ювілею заснування факультету ветеринарної медицини Національного університету біоресурсів і природокористування України.

References

1. Nevidomi storinky istorii Kyivskoho veterinarnoho instytutu [Unknown pages of the history of the Kiev Veterinary Institute]. Available at : <https://nubip.edu.ua/node/17364>.
2. Vlasenko, V. M. (2016). Vony tvoryly nashu velych [They created our greatness]. Bila Tserkva, 244–245.
3. Maksimov, V. (1995). Ucheniypatriot [Scientistpatriot]. Znamyalicha, 209, 2.
4. Profesor V. I. Steletskyi. Do 100-richchia zdnia narodzhennia [Professor Steletsky. To the 100th anniversary of the birthday] (1966). Zaleninskikadry, 41 (475).
5. Provody vet. vracha V. I. Stelletsogo [Ways of veterinarian V. I. Stelletsy] (1904). Vestnik obschestvennoy veterinari, 22, 1159–1160.

6. Stelletskiy, V. I. (1904). Zemskaya veterinarnaya ambulatoriya v Voronezhskoy gubernii [Stelletskiy V. I. Zemsky veterinary outpatient clinic in Voronezh province] Veterinarnoe obozrenie, 1029–1039.
7. Buhanov, V. D., Skvortsov, V. N. (2011). Lechebnaya deyatelnost zemskoy veterinarii v Voronezhskoy gubernii [Medical activity of zemstvo veterinary medicine in Voronezh province]. Belgorod, Byulleten nauchnykh rabot, 28, 8–23.
8. Available at : <http://orensau.ru/ru/kafedry/778-2010-11-18-04-08-42>.

V. I. Borodynia, (2018). Stelletskiy Vasily Ivanovich. Little-known biography pages.

Ukrainian Journal of Veterinary Sciences, 9(1): 56–63,

<https://doi.org/10.31548/ujvs2019.01.056>

Summary. This article presents some little-known facts of biography of Stelletskiy Vasyl Ivanovych – veterinary medicine specialist, organizer of veterinary medicine and veterinary education, Distinguished Scientist of Ukrainian SSR, one of the founders of Kyiv Veterinary and Zootechnical Institute (KVZI), professor, surgeon and obstetrician, scientist, the first lecturer of the course "Veterinary Obstetrics and Gynecology" in KVZI, which began his labor path as an ordinary county veterinarian. V. I. Stelletskiy devoted his entire life, on all positions and works, to veterinary medicine, training of young specialists, organization of university science and education. Since the foundation of KVZI in 1920, he has been working there for 10 years – until 1930. Throughout his life, from his early youth, V. I. Stelletskiy sought everything new and better, using his sense of responsibility, his own fantastic hard work and perseverance, constructive approach to solving the most difficult issues. The revolutionary preferences of his youth, which grew into active participation in the events of 1905 and 1917, responsibility for solving professional issues related to veterinary medicine (working as a county veterinarian), serving at front lines, participating in establishment of veterinary and zoology higher education entities, active pedagogical, teaching and scientific activity is not an exhaustive list of affairs V. I. Stelletskiy was involved in. Biographical information and events from V. I. Stelletskiy's life are described in close connection with his civic position, professional and social activity and should be perceived in connection with events and needs existing at the time when he lived..

Keywords: Veterinary Medicine, Faculty of Veterinary Medicine of the NULES of Ukraine, Kyiv Veterinary and Zootechnical Institute, Stelletskiy Vasyl Ivanovych, biography